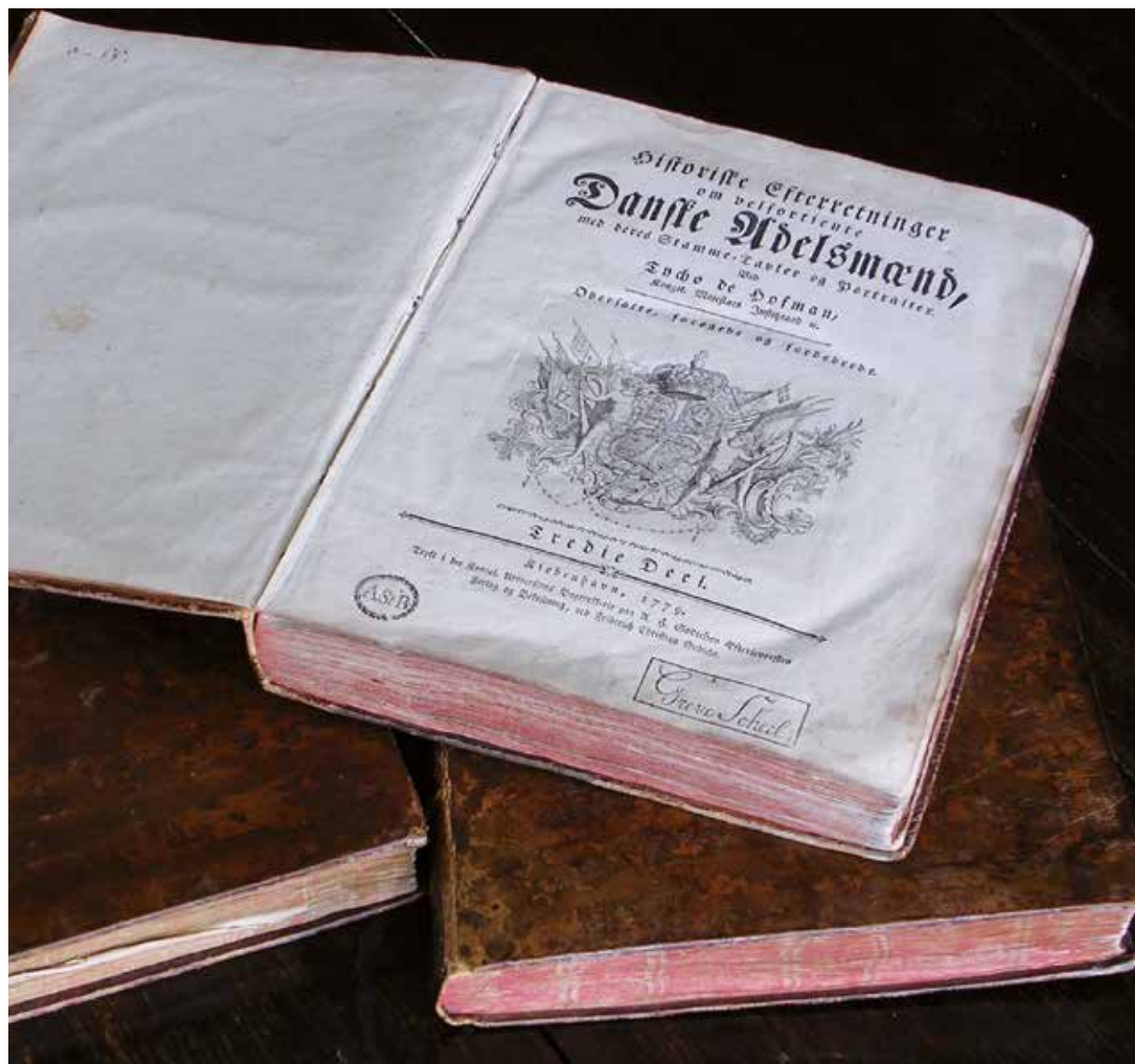

Dansk Center for Herregårdsforskning i 2012

Affaglig sekretær Signe Steen Boeskov

Dansk Center for Herregårdsforskning har i 2012 igen haft den glæde at se et af sine større forskningsprojekter vel afsluttet. I februar forsvarede Mikael Frausing således sin afhandling om herregårdene og oplevelsesøkonomien og tildeltes herefter ph.d.-graden. Også den første etape af centerets samarbejde med Realdania omkring en digitaliseret kortlægning og formidling af de danske herregårde kunne i foråret afsluttes med lanceringen af en interaktiv kortsamling. Hermed er det nu muligt via centerets hjemmeside at følge herregårdenes udbredelse og historie i Danmark over en periode på 250 år.

Kræfterne blev i løbet af efteråret samlet omkring at sikre midler til nye forsknings- og formidlingspro-

jekter i regi af Dansk Center for Herregårdsforskning. Indsatsen bar frugt, og centeret modtog i december 2012 henholdsvis 423.000 kr. og 418.000 kr. fra Kulturstyrelsens Rådighedssum til iværksættelsen af to forskningsprojekter på postdoc-niveau med påbegyndelse i 2013.

Forskning

Dansk Center for Herregårdsforskning 2012 begyndte altså på flotteste vis med, at ph.d. Mikael Frausing forsvarede sin afhandling *Oplevelsernes herregård. Kommerciel kulturarv på danske herregårde* ved fakultetet Arts på Aarhus Universitet for derefter at blive tildelt ph.d.-graden. Mikael Frausing's interessante afhandling tager udgangspunkt i det fænomen, at de danske herregårde i løbet af de seneste årtier i stigende grad har søgt at udvikle oplevelsesøkonomiske strategier som forretningsområde. Mikael Frausing belyser, hvordan dette har frembragt et helt særligt felt inden for det, han selv har døbt „kommerciel kulturarv“, der har tilvejebragt nye muligheder for branchen. Med projektet har Mikael Frausing ikke bare beskrevet en af de nyeste

I slutningen af 2012 indløb den glædelige meddelelse, at Kulturstyrelsen havde bevilget støtte til ikke mindre end to postdoc-projekter ved Dansk Center for Herregårdsforskning. Projekterne, "Ulighed for retten. Rettigheder for tjenestefolk og landarbejdere på danske herregårde 1791-1921" og "Det naturlige menneske og den iscenesatte herregård. Selvfølelse afspejlet i stemning og indretning i danske herregårdshjem 1770-1850" starter op i 2013 og skal danne grundlag for museets formidling både inde og ude. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet.

En af de herregårde, der indgik i Mikael Frausings ph.d.-projektet, var Hindsgavl, hvor der i dag kan afholdes konferencer. Foto: Hindsgavl Slot.

udviklinger i danske herregårdes historie, men har også leveret et nyt bidrag til det oplevelsesøkonomiske felts teoridannelse. Centeret glæder sig til at udgive afhandlingen. Det flotte stykke forskningsarbejde, som Mikael Frausing har udført i de forudgående år, kunne ikke være blevet til uden den uvurderlige støtte fra Inge og Asker Larsens Fond.

Ph.d.-stipendiat, arkitekt MAA Sonja Marie Overgaard bevægede sig i 2012 ind i sidste fase af sit forskningsprojekt *Herregårdenes drifts- og avlsbygninger. Fremtidens udviklingsbetingede om- og tilbygninger versus arkitektoniske kulturarvsværdier*. Projektet beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvorledes og i hvor høj grad genanvendelse af herregårdens avlsbygninger kan udføres, sådan at de arkitektoniske kulturarvsværdier bevares. Sonja Marie Overgaard har særligt beskæftiget sig med de tre hovedcases: Rosenholm, Nørre Vosborg og Gramgård. I 2012 har hun blandt andet arbejdet med at diskutere disse tre herregårdes konvertering af deres avlsanlæg ud fra den kvantitativt baserede SAVE-metode (Survey of Architectural Values in the Environment), der er en ofte anvendt metode til at kortlægge og registrere bevaringsværdier i byer og bygninger, i modsætning til en i højere grad kvalitativ funderet metode. Stipendiet er oprettet i samarbejde med Arkitektskolen Aarhus og er støttet af Realdania.

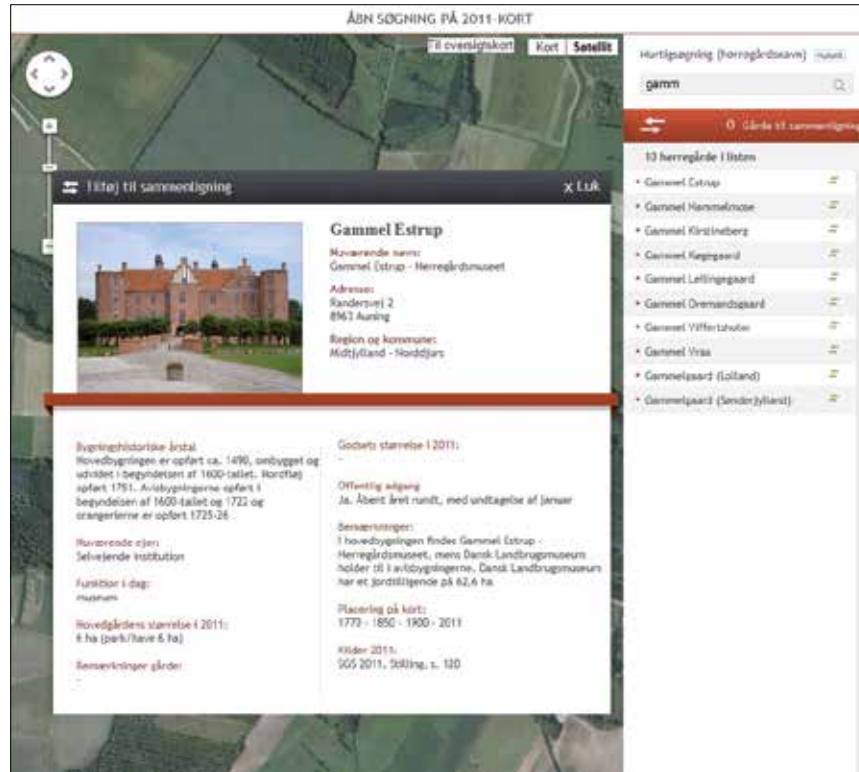
Dansk Center for Herregårdsforskning får indimellem en spændende mulighed for at indgå samarbejde med engagerede herregårdsejere, der ønsker at få undersøgt eller beskrevet deres herregårds

historie på en fagligt kvalificeret måde. Et eksempel er herregården Tustrup i Østjylland, som historiker, cand. mag. Espen Kierkegaard Espensen i 2012 afsluttede en større undersøgelse af det tilgængelige historiske materiale om. Undersøgelsen var støttet af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

Formidling

Dansk Center for Herregårdsforskning bidrog også i 2012 til at formidle herregårdsforskningens resultater i såvel faglige som bredere kredse. Således har centeret og dets tilknyttede forskere både gennem publikationer, foredrag og deltagelse i faglige netværk samt i sin kontakt med presse og andre med interesse for herregårdsområdet formidlet viden om herregårdenes fortid og nutid.

Dansk Center for Herregårdsforskning gennemfører i disse år med støtte fra Realdania en ny web-baseret præsentation af de danske herregårde. I 2012 kunne centeret afslutte første etape af dette samarbejde med Realdania omkring en digitaliseret kortlægning og formidling af herregårdene, og den 30. april 2012 kunne en interaktiv kortsamling dermed lanceres. Det er derfor nu muligt via centerets hjemmeside, www.herregaardsforskning.dk, at følge herregårdenes udbredelse og historie i Danmark over en periode på 250 år via kort, der beskriver herregårdene i henholdsvis 1770, 1850, 1900 og 2011. Næste etape af projektet påbegyndtes i sommeren 2012 med udviklingen af internetportalen www.danskeherregaarde.dk med

På kortet over de danske herregårde anno 2011 kan man ikke bare se de godt 700 herregårdes fordeling i det danske landskab, men også hente en række oplysninger om hver af gårdene. Foto: Dansk Center for Herregårdsforskning.

uddybende præsentationer af alle danske herregårde. Vi har i dag et stort materiale og en stor samlet viden om herregårdene, deres historier og deres indflydelsesrige samspil med landskab og samfund; men det er en viden, der i vid udstrækning ligger spredt og ukoordineret for den almindelige, interesserede bruger. Med den kommende internetportal er det håbet at kunne skabe en samlende og let tilgængelig indgang til viden om herregårdene – både for den, der ønsker et overblik, og for den, der ønsker at gå i dybden og opsøge feltets detaljerigdom.

Dansk Center for Herregårdsforskning tog også i 2012 fat på udviklingen af fælles undervisningstilbud om danske herregårde i et samarbejde mellem centeret, fagene historie og arkæologi på Aarhus Universitet samt Arkitektskolen Aarhus. Undervisningstilbuddene afvikles i efterårssemestret 2013.

Året kom ligeledes til at byde på en række foredragsarrangementer fra centerets og dets forskeres side. Dansk Center for Herregårdsforskning deltog igen i 2012 som arrangør af videnskabsfestivalen *Forskningens Døgn 2012* med arrangementet *Herregårdene og det 19. århundrede*. Arrangementet blev afholdt på og i samarbejde med Gammel Estrup – Herregårdsmuseet den 20. april 2012. Skoleelever havde mulighed for at deltage i en gruppediskussion i museets riddersal, hvor de værdipolitiske linjer fra 1830-49 dannede udgangspunkt for en diskussion af det moderne samfund. Deltagelse var baseret på tilmelding, og eleverne havde forud for

arrangementet fået tilsendt undervisningsmateriale om 1800-tallet. Der deltog over 60 elever i arrangementet, og eleverne var velforberedte og engagerede. Som led i arrangementet var der i løbet af dagen vandreture i kulturmiljøet og omvisninger på herregården, hvor fokus var rettet mod spor efter udviklingen i det 19. århundrede. I løbet af eftermiddagen blev der ligeledes afholdt en række foredrag om periodens politiske godsejere. Seniorforsker Mikkel Venborg Pedersen fra Nationalmuseet og medlem af centerets bestyrelse holdt således foredraget *Hertug Christian August af Augustenborg*. Ph.d.-stipendiat Jens Wendel-Hansen, Aarhus Universitet, holdt foredraget *Peder Brønnum Scavenius*. Jesper Laursen, Moesgaard Museum, talte om *Christian Emil og Mogens Friis – godsejersliv og selvopfattelse*. Og endelig fortalte dr.phil., lektor samt næstformand i centerets bestyrelse Carsten Porskrog Rasmussen om *Christian Emil og Mogens Friis – godsejerne som politiske aktører*.

Dansk Center for Herregårdsforskning deltog også i videnskabsfestivalen *Århundredets Festival* med to arrangementer med titlen *Gods, guld og grønne skove?* på Gammel Estrup – Herregårdsmuseet henholdsvis den 6. marts og den 13. marts 2012. Foredragsarrangementerne illustrerede herregårdene som centrum for livet på landet i 1700-tallet, der var festivalens omdrejningspunkt, og fortalte om herregårdene inden for og uden for murene. Den 6. marts holdt dr.phil., lektor ved Aarhus Universitet Carsten Porskrog Rasmussen således foredra-

get *Under Gud, konge og herremand – 1700 set fra landet*, og ph.d. og arkivar Asbjørn Romvig Thomsen holdt foredraget *Strukturer og skæbner – landbobe-folkningens sociale muligheder 1750-1800*. Den 13. marts holdt museumsinspektør Annette Hoff, Horsens Museum, foredraget *Barselsstue og tvættekoner, konfekt og keglespil – herskabsliv på herregården* og ph.d. Dorte Kook Lyngholm, Aarhus Universitet, holdt foredraget *Lov, ret og magt på 1700-tallets godser – godsejernes rolle i enevældens lokale retsvæsen*.

Dertil har centerets forskere og ansatte i løbet af 2012 holdt en række foredrag om deres forskningsprojekter. For eksempel har Mikael Frausing holdt oplæg ved generalforsamlingen for Danske Slotte og Herregårde og på Nordisk Slots- og Herregårdssymposium i Larvik, Norge, samt ved to lejligheder ved Folkeuniversitetet i Aarhus. Sonja Marie Overgaard holdt oplæg om herregårdenes avlsbygninger samt om værdiforskydninger i arkitektonisk kulturarv ved to forskellige seminararrangementer på Arkitektskolen Aarhus i henholdsvis maj og november. Pernille Roholt introducerede Dansk Center for Herregårdsforskningens arbejde med hjemmesiden *www.danske-herregaarde.dk* ved Herregårdspuljens forårsmøde på herregården Glorup. Signe Steen Boeskov holdt foredrag ved henholdsvis Folkeuniversitetet på Skærum Mølle og Folkeuniversitetet i Aarhus i juni og i november 2012.

I 2012 sendte Dansk Center for Herregårdsforskning, i samarbejde med Ormstrup Gods, bogen om samme herregård, *Ormstrup – historien om en*

midtjysk herregård, på gaden. Historiker Espen Kierkegaard Espensen er forfatter til bogen, der handler om den midtjyske herregårds historie fra 1300-årene, hvor de tidligste kilder kaster lys over dens fortid, og hvor slægten Hvas var dens ejere, til Ormstrup i 1990'erne gik ud af slægten Laursens eje, efter at denne familie havde ejet gården gennem det meste af 1900-tallet. Bogen afsluttes med et bidrag forfattet af Olav Ballisager, som beskriver herregården i dag, hvor familien Due Jensen har taget den gamle gård og dens traditioner til sig. Udgivelsen er støttet af Minna og Niels Due Jensen.

Centerets forskere har også bidraget til dette værk i 2012. Bestyrelsens næstformand, lektor, dr.phil. Carsten Porskrog Rasmussen, skrev således til *Herregårdshistorie 7* om godsernes økonomiske grundlag fra midten af 1500-tallet, til landboreformerne gjorde deres indflydelse gældende, i artiklen *Landgilde, herregårdsdrift og embeder. Godsejernes indtægtskilder mellem reformationen og landboreformerne*. Til samme værk bidrog historiker Pernille Roholt med artiklen *Herregårdene i landskabet og på nettet – mere end 700 herregårde lige ved hånden* om centerets arbejde med en digitaliseret præsentation af det danske herregårdslandskab som ovenfor beskrevet. Museumsdirektør Britta Andersen havde endvidere forfattet centerets årsberetning.

Diverse

Dansk Center for Herregårdsforskning gennemførte i løbet af efteråret 2012 en fondssøgningsindsats,

der resulterede i bevillinger til postdoc-projekterne *Uligheden for retten*, der belyser vilkårene for tjenestefolk og landarbejdere på danske herregårde i perioden 1791-1921, og *Det naturlige menneske og den iscenesatte herregård*, der undersøger indretningen af og livet i de herskabelige hjem på danske herregårde i en periode, hvor den aristokratisk-hierarkiske tradition udfordredes af nye idealer om naturlighed, enkelhed og følelsesfuldhed. Projekterne påbegyndes i 2013. Ligeledes konceptudviklede centeret i 2012 sin deltagelse i begivenheden *Aarhus 2017, Europæisk Kulturhovedstad*, der resulterede i et støttetilsagn til projektet *Herregårdene – Porten til Europa*, der realiseres 2015-17.

Dansk Center for Herregårdsforskning varetog fortsat tovholderfunktionen for det nordiske konferencefællesskab Nordisk Slots- og Herregårdssymposium. Det var i 2012 Vestfoldmuseene og Østfoldmuseene, der inviterede til symposium i Norge. Temaet for årets symposium var *Herregårdskultur og kulturarvsproduktion*. Symposiet foregik i Vestfold, i de gamle grevskaber Larvik og Jarlsberg, og symposiet satte blandt andet fokus på den norske nationsdannelse og fortolkningen af herregårdskulturen, ligesom der blev trukket linjer til moderne opfattelser og anvendelser af herregårdskulturen.

Centerets tilknyttede forskere, ansatte og bestyrelsesmedlemmer deltog i øvrigt i løbet af 2012 i flere forskellige seminarer og konferencer for at blive klogere på feltet. Således deltog Mikael Frausing og Pernille Roholt i *Julius Bomholt-seminar* ved National-

museet, januar 2012. Pernille Roholt og museumsdirektør og bestyrelsesformand Britta Andersen deltog i seminaret *Kortlægning og Kulturmiljøer* ved Herregårdspuljens forårsmøde på herregården Glorup den 22. marts 2012. Pernille Roholt deltog i *Bygningsfredningsgennemgangs-seminar* på Gram Slot den 27. marts 2012. Sonja Marie Overgaard deltog i seminaret *Danske arkitekter i udlandet* ved Arkitektskolen Aarhus den 21. september 2012 samt seminarerne *Hvordan kan praksis bruge Arkitektskolens forskning?* den 28. september og *Værdibegrebet* den 2. oktober samme sted. Pernille Roholt deltog i symposiet *Herregårdskultur og kulturarvsproduktion* ved Nordisk Slots- og Herregårdssymposium, Larvik, Norge den 20.-22. september samt i konferencen *Culture makes the difference* ved Gaya Museum, Randers, den 26.-27. september. Signe Steen Boeskov samt Carsten Porskrog Rasmussen deltog i konferencen *Castles and Manor Houses in the Baltic Sea Region* ved Alfried Krupp, Wissenschaftskolleg, Greifswald, Tyskland, den 3.-6. oktober, og Signe Steen Boeskov deltog i *Forskningsformidlingsseminar* ved Forskningens Døgn, Styrelsen for Forskning og Innovation den 29. november. Ph.d. og projektmedarbejder Dorte Kook Lyngholm deltog i seminaret *Handel og handelsnetværk* ved Dansk Center for Byhistorie, Den Gamle By i Aarhus den 3. december 2012.

Personale

Bestyrelsen for Dansk Center for Herregårdsforskning bestod i 2012 af bestyrelsesformand, cand.mag.

Lektor, cand.arch. Lars Nicolai Bock trådte i august 2012 ind i Dansk Center for Herregårdsforsknings bestyrelse på vegne af Arkitektskolen Aarhus. Lars Nicolai Bock arbejder gennem sin forskning, undervisning, formidling og sit praktiske virke med bevaring og udvikling af bevaringsværdige og fredede bygningsmiljøer. Foto: Dansk Center for Herregårdsforskning.

Britta Andersen, Gammel Estrup – Herregårdsmuseet, næstformand, lektor, dr.phil. Carsten Porskrog Rasmussen, Aarhus Universitet, seniorforsker, ph.d. Mikkel Venborg Pedersen, Nationalmuseet, og indtil 17. august 2012 professor, arkitekt Geert Bech-Nielsen, Arkitektskolen Aarhus. Denne afløstes herefter af lektor Lars Nicolai Bock, Arkitektskolen Aarhus.

Cand.mag. og projektmedarbejder Espen Kirkegaard Espensen var ansat i perioden fra den 23. januar 2012 til den 4. maj 2012. Ph.d.-stipendiat Sonja Marie Overgaard afsluttede sin barselsorlov den 4. juni 2012. Ph.d. og faglig sekretær Signe Steen Boeskov afsluttede sin barselsorlov den 2. juli 2012. Cand. mag. og projektmedarbejder Pernille Roholt blev ansat den 24. juni 2012. Ph.d. og projektmedarbejder Dorte Kook Lyngholm var ansat i perioden fra den 1. august 2012 til den 30. november 2012.

Tak til:

15. Juni fonden
A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal
Arbejdsmarkedets Feriefond
Augustinus Fonden
BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab, Århus
C.A.C.Fonden
Den Ingwersenske Fond
Djurslands Bank A/S
Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond
Engsø Vest A/S
Fabrikant Albert Nielsens og Hustru Anna Nielsens Fond
Farumgaard-Fonden
Friluftsrådet
Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse
Höganäs kommun
HUJ A/S
Illum Fondet
Inge & Asker Larsens Fond
Johanne og Ejnar Flach-Bundegaards Fond
Jyllands-Posten A/S

Knud Højgaards Fond
Kulturstyrelsen
Lademanns Fond
Landsdommer V. Gieses Legat
Letterstedtska Föreningen
Løvenholm Fonden
Margrethe og Johs. F. la Cours Fond
Norddjurs Kommune
Nordea-fonden
Nykredit
Realdania
Region Midtjylland
Sigval Bergesen d.y. og hustru Nankis almennyttige Stiftelse
Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond
Solistforeningen af 1921
Sonning-Fonden
Sparekassen Kronjylland, Auning
Styrelsen for Forskning og Innovation
Aage og Johanne Louis-Hansens Fond
Aarhus Kommune

Takket være fondsstøtte kan Gammel Estrup - Herregårdsmuseet arbejde med historieformidling til børn på mange niveauer. Her er det elever fra Østre Skole i Grenaa, der deltager i et projekt om digital formidling i juni 2012. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet.

Gammel Estrup tager sig smukt ud ved aftenid kun oplyst af levende lys. Foto: Valther Jørgensen.

